

ERNEST HEMINGWAY

Bütün Eserleri / 3

**Afrika'nın
Yeşil Tepeleri**

Türkçesi: FATMA AYLİN SAĞTÜR

BİLGİ YAYINEVİ

*Philip,
Charles
ve Sully'ye*

Sayın Bay J.P.

Onlara söyleyeceğiniz tek şey, sizin bir "kurgu kişisi" olduğunuz ve bir yazarın, sizin sözlerinizi böyle bir dille kaleme alması karşısında elinizden hiçbir şey gelmeyeceği. Çok iyi yetişmiş insanların nasıl güzel konuştuğunu hepimiz biliyoruz. Buna karşın, çirkin konuşmanın dehşetini duyacak üstünlüğe ulaşmamış insanlar da var. Size, "Babalık" diye seslenen birine katlanmak gerektiğini, siz de bilirsiniz. Sizi, Babalık olarak kaleme almadığımızı bilmenizi isterim. Ne var ki, bu kurgu kişisinin adı bu. Her neyse. Bu kitap sizin için ve sizi çok özlüyoruz.

E.H.

İÇİNDEKİLER

Yazarın Önsözü	9
Önsöz (küçük İskender)	11
Birinci Bölüm	
İz Sürme ve Sohbet	19
İkinci Bölüm	
İz Sürme Anıları	63
Üçüncü Bölüm	
İz Sürme ve Yenilgi	159
Dördüncü Bölüm	
İz Sürmenin Mutluluğu	227

YAZARIN ÖNSÖZÜ

Pek çok romanın aksine bu kitaptaki hiçbir karakter ya da olay hayal ürünü değildir. İçinde yeterince âşık olunacak karakter olmadığını düşünen kadın ya da erkek olursa, o esnada sahip oldukları partnerleri o kısma dahil edebilirler. Yazar, bir ülkenin durumu ile bir aylık faaliyet düzeninin, dürüstçe ifade edilirse, kurgusal bir eserle yarışıp yarışamayacağını görebilmek için tamamıyla dürüst bir kitap yazma girişiminde bulunmuştur.

ÖNSÖZ

Bir edebiyatçının hafızası, onun tanrısıdır.

Hemingway'in eserlerine dönüp baktığınızda yazan yaratan, oluşturan ve hayat karşısında duruşunu belirleyen hafızanın gerçekten bir tanrı konumuna yerleştiğini ve yukarıdaki sözün doğrulandığını koşulsuz kabullenebilirsiniz; ilerde yaşamının belki de tek sabit kavramına dönüşecek olan ölüm ile yüz yüze geldiği savaş yıllarında bir arkadaşına yazdığı mektupta şöyle bir benzetmede bulunmaktan kaçınmaz: *"Ruhumun bir mendilin cepten çekilişi gibi benden çekildiğini hissettim."* Bedenini adeta bir cep gibi kullanan yazar, cebine sporcu, avcı, asker üçlemesinden oluşan ağır bir 'erkek' kimliği sığdırmış ve büyük tehlikeler taşıyan bu kimliğe gömülü ruhunu, asla kirlenmeyeceğini düşündüğü temiz bir mendile benzetmiştir. Hemingway'in trajedisi, bu insani çelişkisinden başlayacaktır.

Eğitimli bir ailenin çocuğu olan Hemingway, doktor babası ve opera sanatçısı annesi arasında insanlığın yüzyıllardır tetiklediği o büyük tartışmanın merkezindedir: Fen mi, sanat mı? Madde mi, maneviyat mı? Hayatı incelendiğinde

Hemingway'in ilk dönemlerinde annesinin de etkisi altında kalarak müzikle ilgilendiğini, lise yıllarında edebiyata yöneldiğini ve gazeteciliği gizli gizli bir meslek gibi görmeye eğilimli olduğunu söyleyebiliriz. Sanatın ve maneviyatın tahakkümü altına girmeye niyetli bu gencin bastırmaya çalıştığı septik yanları kısa sürede su yüzüne çıkacaktır. İntihar olgusunun aileyi büyük bir anafora alması ve annesinin babasının ölümünün ardından sürüklendiği psikolojik rahatsızlıklar, Hemingway'i katı, gerçekçi ve daha da önemlisi bir birey olarak 'yalnız' ayakta durabilmek gibi yıpratıcı, sert kararların eşğine doğru sürükler. Bu sürükleniş, asla bir zaaf ya da heves boyutunda kalmayacak, aksine şekillenen kişiliğini ve oluşturacağı edebi kimliğini belirleyen unsurlar diye adlandırılacaktır.

Doğaya dair tutkusunun altında bastırılmış bir öç duygusunun yattığını iddia edebiliriz: Doğanın makul ve anlayışlı olmadığını, olamayacağını fark eden Hemingway, doğaya karışabilmek, doğadan sayılabilmek için en çetrefilli seçeneği seçmiş, avcı karakterini üstlenmiştir. Her avcının bir başkası için av olduğunun da farkındadır aslında. Boğa güreşleri, balıkçılık ve bir akşamüstü kır gezintisi tadına çekilmeye çalışılan dar ekipli safariler, vahşi ortam yolculukları, doğaya avcı olarak başkaldırmasının ipuçlarını taşır. 'Hiçbir şeyi öldürmeden her şeyi öldürebilmek!' Hemingway'in arzuladığı sanki budur.

Yok ederken yok olma riskinin bir oyun, bir macera olmadığı Avrupa'daki savaş yıllarında kesinleşir: İnsanın da av-

lanabileceği teziyle hareket ettiğini bir şaşırtmaca, bir deneme-yanılma yöntemi olarak seçecek olursak, ölümün av için ne kastettiği o zaman diliminde Hemingway tarafından kesinlikle anlaşılır. Kısaca, iş ciddiye biner.

Hemingway, doğayla doğanın içinde girdiği bu tuhaf ve görkemli çatışmasının entelektüellerce gözlemlenmesinden de haz alıyordur; özellikle bu kitapta da okuyacağınız gibi avının izini sürerken tanıştığı, karşılaştığı seviyeli insanlarla mutlaka edebi sohbetlere de girer; her iki tarafa da yeteceğine olan inancını tatmin ederken büyülenmekten kaçınır, ama bu kere de mükemmeliyetçilik merkezli bir narsisizmin pençesine düşer. ‘Görünenin altına gizlenen gerçekler’i yakalama çabası, çoğu kez ‘gerçeklerin altına gizlenen ayrıntılar’ı es geçmesine neden olur; Hemingway’in düz, sade dilinin kimilerince eleştirilmesini bu bilinçli tercihi bağlayabiliriz. Gerçek’in oluşumunu sahiplenen ayrıntıların metindışı bırakılması, görünenin altında olma durumunun daha kapsamlı ele alınmasına olanak tanıdığından, böyle bir kazanım taşıdığından ve her şeyden önemlisi, yazarın karmaşık bir refleks diye tasvir edebileceğimiz doğanın bu metotla daha kolay anlaşılabilirliğine olan bağlılığı anlatımına akıcılık, yaratıcılığına gerçekçilik kazandırmıştır.

Ölüm, zafer ve yenilgi arasında gidip gelen bir sarkaçtır.

Zaferdeki ölüm paydası ile yenilgideki ölüm paydası, sonuç ne olursa olsun kaybedişin tanımını, acısını, yoruculuğunu ortadan kaldıramayacaktır. Hemingway, kötümserliğini bir kader gibi kabullenip sır niyetine saklamıştır. Bütün

doğa onun, bütün güzel kadınlar onun, bütün iyi romanlar onun, bütün doğru hayatlar onun gibi davranırsa ve çevresindekileri buna inandırsa da hafıza ile tanrı arasındaki gizemli ilişki, klasik deyişle ‘sonunun başlangıcıdır.’ “Başkaları aklıma gelmedikçe mutluyum” derken yanılmıyordur. Kendisinden yıllar sonra “Ben bir başkasıdır” diyecek olan Rimbaud’un sözünü de masaya yatırır ve bu iki cümleyi birleştirecek olursak, “Ben aklıma gelmedikçe mutluyum”a varırız. Hangi ekolden olurlarsa olsunlar, sanatçılardan yuvalandıkları ‘sorun’ tam da budur: “Kendi aklına gelmemek! Gelememek!” Rasyonalizmin sanatçılar için patolojik olduğu o ürkütücü çağ!

Hemingway, yazmanın bir amaç olduğunu iddia etmektedir: Yazmanın bir pahaya bürünmesi onun açısından böyle mümkündür. Gençlik yıllarında ilgi duyduğu gazetecilik mesleğinin yazarlık hayatındaki yansımalarıdır bunlar: Gördüğünü görüntülemek ve ihtiyatlı davranıp yorumdan kaçınarak kâğıda aktarmak. Tüm bu yaşananlar, haber niteliğindedir: Savaşlar, aşklar, acılar, terkler, buluşmalar, sevişmeler. Olanların arasına karışıp bir kahraman adı taşıyacağına anlatıcı yan karakter boyutuna indirgelediği cismini romanlarında bir silüet gibi dolaştırırken etkilerden uzak tutmayı yeğlemesi ve bunu ustalikle yapması, haklı ününü perçinlemiş, ciddi kurumlarca ödüllendirilmesini sağlamıştır. Kazandığı üne karşılık hayatını kaybetmiştir edebiyat masasında.

Doğalcıların, yazarların tek başlarına çalışmalarını gerektiğini vurguladığında ise asıl gerçek ortaya çıkar: Yazarların

ve doğalcıların ortak noktaları olduğu; yani, yazarların bir bakıma doğalcı olmaları şarttı. Oysa Andre Gide 1904 yılında, Hemingway henüz beş yaşındayken, şöyle demişti: *“Sanat, yavaş yavaş kuvvetten düşünce, kaplıcalara götürülen bir hasta gibi tabiata çıkarılır. Ne yazık ki, tabiat artık ona bir şey yapamaz: Bir anlaşmazlık var. Sanatın köye çekilip dinlenmesini ve eğer bitkinlikten sararıp soluyorsa, kırlarda, hayatta, gidip yeni bir canlılık aramasını bazen iyi bulurum. Ama hocalarımız olan Yunanlar Afrodite’in doğal bir döllenenmeden doğmadığını pekâlâ biliyorlardı. Güzellik hiçbir zaman doğal bir ürün değildir; o ancak yapay bir baskı ile elde edilir. Sanatla tabiat yeryüzünde rekabet halindedir. Evet, sanat tabiatı kucaklar; bütün tabiatı kucaklar ve onu kolları arasında sıkar; ama meşhur bir mısra kullanarak diyebilirim ki: Sanat daima baskının sonucudur.”* Gide’in kolay yaratışta gördüğü acelecilik hissi, Hemingway’in doğal gerçekçilikte gördüğü samimiyet hissiyle asla örtüşmez. Ancak, Gide’in “güzelin yapılabilirliği” ile Hemingway’in “güzelin bulunabilirliği” ilkeleri, “baskının sonucu” noktasında fikir birliğine varmaktadır. Hemingway, doğalcılar ve yazarlarla ilgili düşündüklerini şöyle toplarlar: *“Doğalcılar tek başlarına çalışmalı. Birisi de onların bulgularını birleştirmeli. Yazarlar tek başlarına çalışmalı. Birbirlerini ancak, yazdıkları bittikten sonra görmeli.”* Bulguların birleştirilebilmesi için bekleme, sabretme ve yalıtılmışlık söz konusudur. Eski Yunan’da saza bir tel ekleyen insanın cezalandırıldığı düşünülürse doğal olanın zedelenmeden araştırılması, ‘yapılabilir-

lirlik'le 'bulunabilirlik'in buluşturulması, insanın tabiattaki limitlerine dayanması ile mümkün olacaktır.

Gide ile Hemingway'i karşılaştırmamızın nedeni ise, Gide'in *Dünya Nimetleri* adlı kitabının temelinde Afrika'da kaldığı ve hastalıktan kurtulduğu bir dönemin bulunmasıdır. Aynı tabiat ortamının iki ayrı insandaki yansımalarının edebiyat olarak bize dönmesinin sihrini paylaşma isteği(m).

"Kimi yazarlar, yalnızca öteki yazarlara birer cümle yazmakta yardım etmek için dünyaya gelmişlerdir." Hemingway'in aforizma olmaktan çıkıp bir özdeyişe dönüşen bu sözü, kimi edebiyatçıların bağlaç konumunda kalıp 'birlikte yazılmış, yazılan, yazılacak cümle'nin yapısını koruması ve güçlendirmesinin, anlamın ve oluş'un zamanla büyümesini sağlamasının kaçınılmazlığını işaret eden güçlü bir saptamadır.

Kimi Ernest'tir, kimi Ernesto. Hemingway'in saldırganlığa varan hayata tutunma arzusu, yüksek tansiyon, arteriyoskleroz (damar sertliği), kör olma riski ve depresyonlarla kendisine iade edildiğinde yine hareketli bir ülkede, adaşıyla birlikte Küba'da yaşıyordu; kendisinden önce var olan intihar kendisinden sonraki aile bireylerinde de kendini göstermeye başlamıştı. Sonuç bir klinikte tedaviydi. Ne yazık ki, klinikte kendisine uygulanan elektroşoklar, yazarın tek mücevher kutusuna, sığınabildiği tek yuvaya zarar verecekti: Hafıza. Amnezi diye adlandırdığımız hafıza kaybı, Hemingway'in kendi tabiatında çıplak, korumasız ve 'boş' kalmasına sebebiyet verdiğinde, yazar için ava çıkmaktan başka bir şey kal-

mamıştı. Eři, arkasından, yaşamılanın bir kaza olduğunu iddia ettiyse de bugün hâlâ Amerikan Edebiyatı bu büyük yazarın kendi isteğiyle yola çıktığına inanmayı sürdürmekte.

Bu önsözü oluştururken zorlandığımı itiraf etmeliyim; hafıza kaybı yalnızca Hemingway ve benzerleri için bir illet değil; unutmayı özen göstermek sanan bir dünyada ulaşabildiğim bilgiler öylesine azdı ki. Yardımlarını esirgemeyen Ed Foster, Ahmet Eken ve Seda Aydın'a çok teşekkür ederim.

küçük İskender

Mayıs 2006

BİRİNCİ BÖLÜM
İZ SÜRME VE SOHBET

1

Kamyonun geldiğini duyduğumuzda, hayvanların tuz yaladığı alanın kenarında, Wanderobo avcılarının ince ve kalın dallardan yapmış olduğu pusuda oturuyorduk. Başta çok uzaktaydı, kimse gürültünün ne olduğunu anlayamıyordu. Ardından ses kesildi, biz de önemsiz bir şey ya da belki yalnızca rüzgâr olmasını umduk. Sonra da ağır ağır yaklaştı, artık ne olduğuna dair şüphe yoktu, acı verici derecede gürültülü, düzensiz tıngırtıları gittikçe yükselerek arkamızdan, yakından geçip yola tırmanmaya devam etti. İki iz sürücünden dramatik olanı ayağa kalktı.

“Bitti” dedi.

Elimi ağzıma götürerek oturmasını işaret ettim.

Tekrar, “Bitti” diyerek kollarını iki yana genişçe açtı. Ondan hiç hoşlanmamıştım zaten, şimdiyse iyice daha da az seviyordum.

“Sonra” diye fısıldadım. M’Cola başını salladı. Onun kara, kel kafasına baktım, yüzünü azıcık çevirdiğinde ağzının kenarlarındaki bir Çinlinin bıyığını anımsatan ince kılları gördüm.